

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARINING RIVOJLANISHIDA GOMOSISTEINNING ROLI

**Rasulova Z.D., Shayxova U.R., Umarova U.M.,
Kurbanova G.A., Nuritdinova M.D., Soliyev Z.**

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Tibbiyot bosh
boshqarmasining 1-sonli Markaziy konsultativ-diaagnostika poliklinikasi

Toshkent, O‘zbekiston

Tadqiqotning maqsadi: Yurak-qon tomir kasalliklari (YuQTK)ning rivojlanishida gomotsistein (GS) rolini baholash.

Tadqiqotning material va usullari. Ilgari YuQTK tasdiqlanmagan, 40-70 yoshdagi 150 nafar shaxs tekshirildi. Bemorlar quyidagi guruhlariga bo‘lindi: 1-guruh - yurak-qon tomir kasalliklari xavfi past va o‘rtacha bo‘lgan shaxslar (56 nafar), 2-guruh – yurak-qon tomir xavfi yuqori bo‘lgan shaxslar (47 nafar), 3-guruh – yurak-qon tomir kasalliklari xavfi juda yuqori, lekin yurak-qon tomir kasalliklari (yurak ishemik kasalliga, infarktdan keyingi kardioskleroz, surunkali buyrak yetishmovchiligi) mavjud bo‘lmagan shaxslar (47 nafar), 4-guruh – yurak-qon tomir kasalliklari tashxisi qo‘yilgan shaxslar (49 nafar). Tadqiqotda yurak-qon tomir xavfini baholashda yangilangan SCORE algoritmi - SCORE2 va SCORE2-OR qo‘llanildi va u 40 yoshdan oshgan bemorlarda 10 yillik o‘lim xavfini, shuningdek, 40-69 yoshdagi amaliy sog‘lom insonlardagi ilgari davolanmagan va bir necha yil davomida xavf omillari barqaror bo‘lgan yurak hurujining o‘limga olib keladigan xolatlari (yurak ishemik kasalligi, o‘tkir koronar sindrom, koronar revaskulyarizatsiya, boshqa arterialar revaskulyarizatsiya, insult, tranzitor ishemik hujum, aorta anevrizmasi, perefirik arteriya kasalliklari)ni baholandi. Tekshiruv quyidagilarni o‘z ichiga oldi: gemodinamik ko‘rsatkichlarni baholash (AB), lipidlar almashinuvi ko‘rsatkichlari (TChol), triglitseridlar (TGL), yuqori zichlikdagi lipoproteinli xolesterin (HDL-C), past zichlikdagi lipoproteidli xolesterin (LDL-C), qon zardobidagi glyukoza, SCORE-2 so‘rovnomasi va biokimyoviy usul bilan gomotsistein miqdorini aniqlash orqali yurak-qon tomir kasalliklari (miokard infarkti, insult)ning 10 yillik o‘lim xavfi baholandi.

Tadqiqot natijalari. Aterosklerotik YuQTKlari uchun asosiy xavf omili giperdislipidemiya va dislipidemiya hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, past va o‘rtacha xavfga ega bo‘lgan shaxslarda aterogen fraksiyalar: TGL, LDL-C, va LDL-C bo‘lmagan xolesterin miqdori ortishi hisobiga yurak-qon tomir xavfi nazorat guruhi bilan solishtirilganda 12,5% ($r<0,05$), 26% ($r<0,001$) va 25% ($r<0,001$) ga mos ravishda sezilarli darajada oshgan; YuQTK juda yuqori, ammo koronarogen xavfi bo‘lmagan shaxslarni nazorat guruhi bilan solishtirilganda 15,1% ($r<0,05$), 32% ($r<0,001$) va 26% ($r<0,01$) ga mos ravishda sezilarli darajada oshgan; YuQTK juda yuqori, va koronarogen xavfi bo‘lgan shaxslarni nazorat guruhi bilan solishtirilganda 13,4% ($p<0,05$), 20,8% ($p<0,05$) va 28,4% ($p<0,01$) ga mos ravishda sezilarli darajada oshganligini ko‘rsatdi. Qondagi gomotsistein darajasi 10-11 mkmol/ l atrofida o‘zgarib turdi. Bir qator mualliflarning fikriga ko‘ra, qon plazmasidagi gomotsistein darajasi 5-15 mkmol/l ni tashkil qiladi. Qondagi gomotsistein darajasi 15 mkmol/l dan oshganda gipergomotsisteinemiya tashxisi qo‘yiladi. Qon plazmasidagi gomotsistein konsentratsiyasi 15-30 mkmol/l oralig‘ida o‘rtacha gipergomotsisteinemiya, 30 dan 100 mkmol/l gacha oraliq gipergomotsisteinemiya va 100 mkmol/l dan yuqori bo‘lsa og‘ir gipergomotsisteinemiya hisoblanadi. Bir qator tadqiqotlar gomotsistein darajasi, yuqori va past zichlikdagi lipoproteidlar o‘rtasida bog‘liqlik borligini ko‘rsatdi. Bizning tadqiqotimiz natijalari 3 va 4-guruhlardagi yurak-qon tomir xavfi juda yuqori bo‘lgan bemorlarni nazorat guruhidagi ko‘rsatkichlar bilan solishtirganda, ularda qon zardobidagi gomotsistein darajasining sezilarli

darajada oshishini, ya'ni 35,8% ($p < 0,05$) va 39,7% ($p < 0,05$) ga mos ravishda o'sishini ko'rsatdi, 4-guruhdagi yurak-qon tomir kasalliklari bilan og'riqan bemorlarda esa $15,5 \pm 7,2$ mkmol/l ni tashkil etdi. Tadqiqotimiz natijalari gipergomosisteinemiya YuQTKlarining belgisi sifatidagi rolini tasdiqladi, ya'ni yurak-qon tomir tizimi patologiyasi bo'lgan bemorlarda gipergomosisteinemiya moyillik mavjudligini ko'rsatdi. Shuningdek, gipergomosisteinemiya darajasini aniqlash YuQTKlarining og'irlik darajasini aniqlashga bog'liq ekanligiga ahamiyat berish kerakligini ko'rsatdi.

Xulosa. Shunday qilib, bizning tadqiqotimiz natijalariga ko'ra, yurak-qon tomir xavfi juda yuqori bo'lgan 3 va 4-guruhlarda gomosistein darajasining oshishi ko'rsatdi, ya'ni 4-guruhda gomosistein darajasi $15,5 \pm 7,2$ mkmol/l dan oshib gipergomosisteinemiya aniqlanganligi qayd etildi.